

Zač ne? - Zač da! (1)

U ovom ljetu 2021. se savezna zemlja GRADIŠĆE na veliko i svetačno pripravlja na jubilej 100 ljetnoga priključenja prepolovljenih teritorija zapadnougarskih županijov Mošon, Šopron, Vas (Vaš) na novoosnovanu Austrijsku Republiku = Republik Deutsch-Österreich. Madjari su svoje smirenje sa zgubitkom Svetoš Stefanske multinacionalne države Trianonskim mirovnim ugovorom (1920.) pokušali obaviti cijelim redom spominjanja, od čega nisu bila očuvana ni naša hrvatska sela u Madjarskoj.

teritorija kot je to Južni Tiroli ili Sudetske zemlje, a to se ne bi bilo dostajalo jednoj republikanskoj državi, da nostalgичno govori o Habsburgskom vladanju. Zamučati je i tako u velikoj modi politike i masovnih medijov.

Iz toga slijedi u naslovu postavljeno pitanje, zamučati i ne pobadnuti u vrveći roj misli kot u pčelinjak (moglo bi vonjati kot govno u travi) ili iskreno, istinito (ukoliko je to moguće!), prez srde i hvalisanja, besmislenoga štrembukanja i očimetanja pokušiti govoriti o događaji ondašnjega vrimena, posljedice iz kih rabi-

se razvije nova, drugačija ćut na mnogi polja narodnoga života.

Na drugu stranu, svakako **DA!**, – spomenimo se 100 godišnjega razvitka ali pri tom moramo točno razlikovati razvitak socijalnodruštvenoga (gospodarstvenoga) života i narodne kulture sa svimi svoji aspekti i pošteno/istinito zahadjati s događaji. Svakako je pretežnom dijelu gradišćanskohrvatskoga naroda Gradišće/Austrija domovina, a malobrojnim na Madjarskoj/Ugarska, nekoliko sel u Slovačkoj (med ke su sela Čunovo, Hrvatski Jandrof i Rosvar stopr 1948. ljeta došli u Slovačku) a Moravske Hrvate je čehoslovačka komunistička vlada rasprašila po cijeloj državi, ne da bi si mogli ćvrstiti i razvijati hrvatsku ćut. Naglasak je ovde na **DOMOVINA**, svejedno što razumimo pod tim i akoprem je staromodni izraz, ar se danas mameće internacionalizam i europeizam, da bi izrivali opterećen nacionalni pojam domovine. A što nam veli izvorna staromodna rić ka dojde od rići *dom*: hiža u koj nam je stajala zipka, u koj smo odrasli, u kom smo bili odgojeni i upeljani u društvo najprije sela, pak okolice i dalje. I zato se – kot nam se to ćudakrat stane – ne smimo ćuditi ako nam File Sedenik 1912. ljeta pjeva:

Ugarska mi domovina.

V krilu ćuva oćev stan...

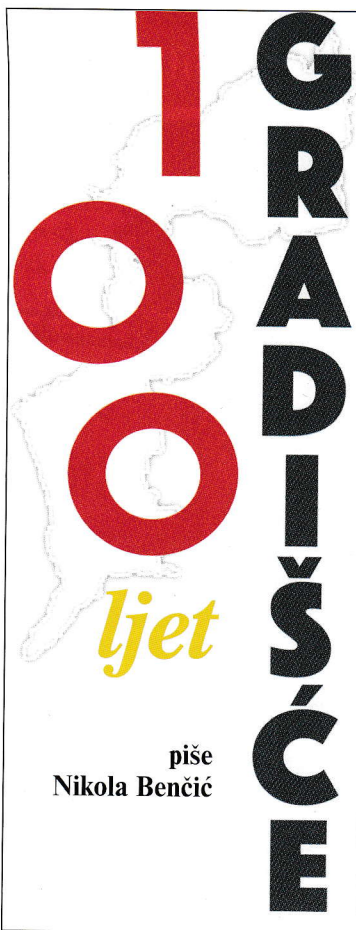
a tako pjeva i Miho Naković. Nešto kasnije ućitelj Slavko Marhold:

Bože živi, / Blagoslovi / Naš prelipi / Mili dom! // Njega ćemo / Dok smo živi / Ljubit srcem, / Dušom svom! // Živila Austrija! / Živilo Gradišće

ili priznanje moravskoga Hrvata Joze Lavićke:

Radi sme va našem Frielištofi živili

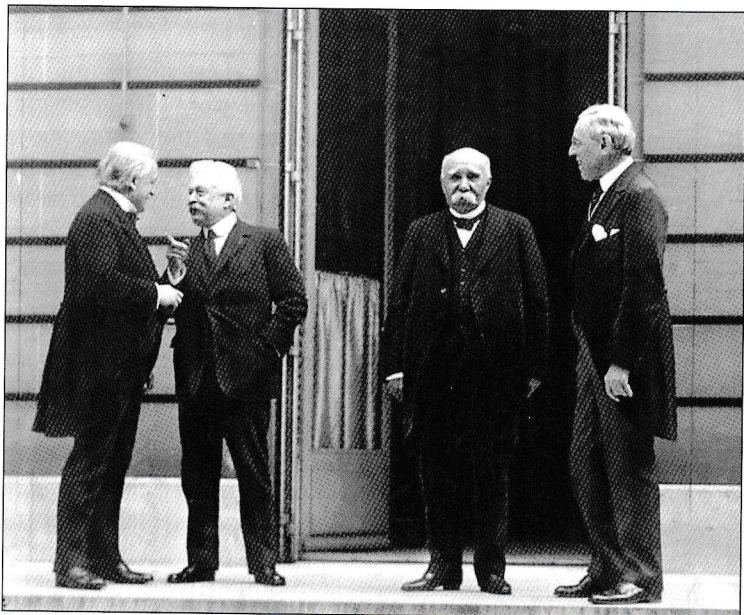
za Moravsku a Viliam „Vilko“ Pokorný za svoje slovaćko (Devinsko) Novo Selo pjeva:

*Zdravo bud, sritjno bud,
drago mi Nuovo Selo
Buog te blagoslovi,
drago mi Nuovo Selo!*
da bi Milo Vašak tužno bolno mogao šaputat preda se:
...Ej ti moje selo, / kako si ti lipo bilo, doklje si ti / hrvatski govorilo
i zaplaće u dalekom Kanadskom Burlingtonu:
*zajać ti meni jaćku,
zajać mi ti hrvatsku,
ja ću se v grobi ganut,
ja ću te ćut.
...za sto liet.*

Iz toga se ali i jasno vidi, da nije samo rodna gruda u koj je stala zipka *dom*, nego imamo i duhovni dom i domovinu a to nam je svakako naš hrvatski jezik. U jednom i drugom se potpuno ćutimo doma i željimo si, da nam domovina-država osigura potpune mogućnosti za ostvarenje takovoga duhovnoga stanja.

Koliko se je to ugodalo 100 ljetnomu Gradišću-Austriji, to bi nam morala biti glavna tema svećevanja, da na kraju mirnom dušom moremo zakriknuti: neka živu naše 100 ljetne domovine. □

Zastupnici velikih 4 nacijov: D. L. George (GB), V. E. Orlando (I), G. B. Clemenceau (F) i W. Wilson (SAD) foto: Av Edward N. Jackson

Austrija je, skoro bi mogli ustanoviti, zamućala velike teritorijalne gubitke po St. Germainskom ugovoru (1919.) Austrijske carevine (morebit veće od Ugarske) i nije se jako spominjala bućnim svećevanjem toga događaja nego je knjigom: *Heinz Fischer (Hg.) unter Mitarbeit von Andreas Huber und Stephan Neuhäuser »100 Jahre Republik«. Meilensteine und Wendepunkte in Österreich 1918-2018., Wien 2018.*, spomenula najvažnijih događajev. Drugaćije bi se onda morali, istine radi, spomenuti i teritorijov skoro ćisto nimšogovorećega (austrijskoga)

mo mi današnjega sadašnjost. Nikako ne nategnuti današnjega, današnjem vrimenu ugnutu, morebit skrivljenu formulu na događaje pred 100 ljeti.

Svakako ali moramo ustanoviti kot povijesnu istinu, da su mirovni ugovori prez pomilovanja razdrapali dotadašnje još zajednićko hrvatsko narodno tijelo (ar o **DA** i Gornjougarski-Slovaćka Hrvati u to vrima veće ne moremo govoriti) na Austriju/Gradišće, Madjarsku i Čehoslovaćku i mućno, jako mućno je dijele, nasuprot sve slobode i ljudskog prava, spojiti u jednom narodnom duhu, kot da bi 100 ljet bilo dost, da